

УДК 7.05.023

DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/92-1-31>**Олексій КУРИЛИШИН,***orcid.org/0009-0007-7034-8300**аспірант кафедри архітектури та реставрації
Національного університету «Львівська політехніка»
(Львів, Україна) oleksii.i.kurylyshyn@lpnu.ua***Олег РИБЧИНСЬКИЙ,***orcid.org/0000-0001-9936-6122**доктор архітектури, доцент,
професор кафедри архітектури та реставрації
Національного університету «Львівська політехніка»
(Львів, Україна) oleh.v.rybchynskyi@lpnu.ua*

СОЦІАЛЬНІ ТА ЕКОНОМІЧНІ РЕСУРСИ ЗБЕРЕЖЕННЯ ТВОРІВ МИСТЕЦТВА В ПАМ'ЯТКАХ АРХІТЕКТУРИ ЛЬВОВА

У статті досліджуються соціальні та економічні ресурси, а також практики та механізми, які допомагають зберігати твори мистецтва у пам'ятках архітектури Львова. Мова йде як про нерухомі об'єкти, так і про рухомі елементи культурної спадщини. Тема дослідження є особливо актуальною сьогодні, адже в умовах війни та подальшого відновлення міста дуже важливо знаходити стійкі шляхи захисту культурних цінностей. Проблема збереження мистецьких об'єктів загострюється через руйнування, спричинені бойовими діями, які потребують не лише фінансової підтримки, а й скоординованих дій влади, громадськості та міжнародних партнерів.

Мета дослідження полягала у визначенні основних джерел підтримки та механізмів, що дозволяють ефективно охороняти культурну спадщину Львова у складних умовах, а також у вивченні перспектив її збереження під час відновлення міста. Для цього автор застосував аналітичні методи, порівняльний аналіз, елементи спостереження та дослідження практик волонтерських і інституційних ініціатив.

Отримані результати показують, що соціальний капітал громади є критично важливим для збереження культурної спадщини. Активність волонтерських організацій, участь реставраторів, музейників, архітекторів та тісна співпраця з місцевою владою дозволили швидко реагувати на загрози. Водночас економічна підтримка з боку культурних фондів, місцевого бізнесу та самих культурних установ забезпечила стабільність процесів охорони та дала змогу реалізувати низку проєктів з консервації та реставрації пам'яток.

Успішне збереження мистецьких об'єктів у Львові є можливим завдяки поєднанню активності громади, економічної підтримки та спільної роботи фахівців і міжнародних партнерів. Досвід міста може стати корисним прикладом для інших регіонів України, показуючи, як локальні ініціативи в поєднанні з зовнішньою допомогою дозволяють ефективно захищати культурну спадщину навіть у складних умовах війни та відновлення.

Ключові слова: Львів, культурна спадщина, пам'ятки архітектури, твори мистецтва, соціальні ресурси, економічні ресурси.

Oleksii KURYLYSHYN,*orcid.org/0009-0007-7034-8300**PhD Student at the Department of Architecture and Restoration
Lviv Polytechnic National University
(Lviv, Ukraine) oleksii.i.kurylyshyn@lpnu.ua***Oleh RYBCHYNSKYI,***orcid.org/0000-0001-9936-6122**Doctor of Architecture, Associate Professor,
Professor at the Department of Architecture and Restoration
Lviv Polytechnic National University
(Lviv, Ukraine) oleh.v.rybchynskyi@lpnu.ua*

SOCIAL AND ECONOMIC RESOURCES OF PRESERVING WORKS OF ART IN ARCHITECTURAL MONUMENTS OF LVIV

The article examines social and economic resources, as well as practices and mechanisms that help preserve works of art in Lviv's architectural monuments. It concerns both immovable objects and movable elements of cultural heritage. The topic of the study is especially relevant today, because in the conditions of war and the subsequent reconstruction

of the city, it is very important to find sustainable ways to protect cultural values. The problem of preserving art objects is exacerbated by the destruction caused by hostilities, which require not only financial support, but also coordinated actions of the authorities, the public, and international partners.

The purpose of the study was to identify the main sources of support and the mechanisms that allow for the effective protection of Lviv's cultural heritage under challenging conditions, as well as to examine the prospects for its preservation during the city's reconstruction. To achieve this, the author employed analytical methods, comparative analysis, elements of observation, and a study of the practices of volunteer and institutional initiatives.

The results show that the social capital of the community plays a crucial role in preserving cultural heritage. The active involvement of volunteer organizations, together with the participation of restorers, museum professionals, and architects, and close cooperation with local authorities, enabled a swift response to emerging threats. At the same time, financial support from cultural foundations, local businesses, and the institutions themselves ensured the stability of preservation efforts and allowed a number of conservation and restoration projects to be carried out.

The successful preservation of art objects in Lviv has been made possible through a combination of community activism, economic support, and the collaborative efforts of specialists and international partners. The experience of the city can serve as a valuable example for other regions of Ukraine, demonstrating how local initiatives, together with external assistance, can effectively safeguard cultural heritage even under the challenging conditions of war and post-war reconstruction.

Key words: Lviv, cultural heritage, architectural monuments, works of art, social resources, economic resources.

Постановка проблеми та її зв'язок з важливими науковими чи практичними завданнями (актуальність теми). Сучасна геополітична ситуація, спричинена повномасштабною збройною агресією Російської Федерації проти України, загострила проблему збереження національної культурної спадщини. У цих умовах культура виступає не лише як складова історичної пам'яті, а й як інструмент міжнародної комунікації, що формує позитивний імідж держави на світовій арені. Масове знищення архітектурних, музейних та релігійних об'єктів, включно з пам'ятками Всесвітньої спадщини ЮНЕСКО, не лише призводить до втрати матеріальних артефактів, а й підриває культурну ідентичність населення, що створює додаткові виклики для соціально-економічного розвитку регіонів.

Згідно із Законом України «Про охорону культурної спадщини», «охорона об'єктів культурної спадщини є одним із пріоритетних завдань органів державної влади та органів місцевого самоврядування» (Охріменко, 2022: 51). Це підкреслює нормативну основу для реалізації стратегій захисту та відновлення культурних цінностей.

Особливу актуальність набуває питання збереження творів мистецтва, інтегрованих у пам'ятки архітектури Львова – одного з ключових культурних центрів України. Аналіз соціальних та економічних ресурсів Львова демонструє, що ефективна охорона культурної спадщини потребує інтеграції кількох рівнів взаємодії: мобілізації соціального капіталу (волонтери, архітектори, музейники), залучення економічних ресурсів (державне фінансування, міжнародні гранти, туристичні надходження) та формування партнерства між державними структурами, громадськими організаціями й приватним сектором. Досвід оперативного захисту

пам'яток у перші дні війни свідчить про критичну роль соціальної активності та професійної компетентності громади, тоді як обмежене державне фінансування підкреслює необхідність пошуку системних моделей відновлення.

Таким чином, збереження творів мистецтва у пам'ятках архітектури Львова є багаторівневим і комплексним завданням, що поєднує культурний, соціальний, економічний та міжнародний аспекти. Аналітичне осмислення цих процесів дозволяє окреслити перспективи формування стійких механізмів охорони культурної спадщини та визначити ключові фактори, які підвищують шанси на довгострокове збереження мистецьких цінностей міста у післявоєнний період.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Дана проблематика була висвітлена в працях дослідників, які наголошували на важливості соціальних та економічних аспектів у забезпеченні сталого збереження мистецьких пам'яток в архітектурному середовищі міста (Segerberg A., Vytkaľov V., Gerchanivska P., Prokopchuk I., Kravchenko A., Kashshay O.). Інші науковці вказували на брак системного підходу до промоції та фінансування та пропонували конкретні механізми інформування населення й стимулювання громадської участі (Козлова І., Левкович Н., Охріменко М.).

Метою статті є аналіз соціальних та економічних ресурсів, які забезпечують збереження творів мистецтва, інтегрованих у пам'ятки архітектури Львова, та визначення ефективних механізмів охорони культурної спадщини в умовах воєнної загрози.

Виклад основного матеріалу. Сучасна українська культура потребує системного захисту, оскільки вона є не лише ключовим елементом

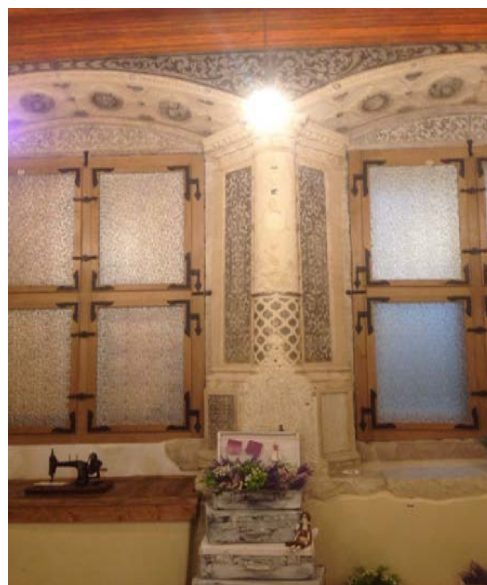
національної ідентичності, а й важливим інструментом формування позитивного іміджу країни на міжнародній арені. Після повномасштабного вторгнення Російської Федерації у лютому 2022 року стало очевидним, що культурні об'єкти, зокрема твори мистецтва в архітектурних пам'ятках, виконують подвійний функціональний та комунікаційний аспект: вони зберігають історичну пам'ять і водночас слугують каналом для представлення України міжнародній спільноті (Vytkalov, 2025: 5).

До початку війни серед фахівців та громадськості обговорювалися питання збереження матеріальної та нематеріальної спадщини, проте ці дискусії залишалися переважно декларативними, оскільки не існувало системного підходу до визначення пріоритетних об'єктів охорони. Для Львівщини практичне значення цих обговорень виявилося критичним: на основі професійної оцінки був сформований перелік пам'яток, які потребують першочергового відновлення та захисту (Козлова, 2022: 76).

В межах державної Програми «Велике будівництво» (2021 р.) Львівська область подала 16 об'єктів культурної спадщини на реставраційні роботи. Проте ці заходи залишаються недостатніми, якщо не забезпечується комплексна підтримка творів мистецтва, інтегрованих у пам'ятки архітектури. Збереження таких об'єктів неможливе без поєднання економічних ресурсів (державне фінансування, міжнародні гранти, туристичні надходження), соціальних ресурсів (волонтерські та громадські ініціативи, участь реставраторів, музейників, архітекторів) та управлінських механізмів, які координують ці процеси.

Системна оцінка об'єктів та визначення пріоритетів охорони у поєднанні із соціальною та економічною підтримкою значно підвищують шанси на довгострокове збереження творів мистецтва. Для Львова це особливо важливо, адже місто має унікальну архітектурну та мистецьку спадщину, інтегровану у матеріальні структури пам'яток. Вдале поєднання державного фінансування, міжнародних грантових програм та активної участі місцевої громади може забезпечити не лише фізичну цілісність творів мистецтва, а й їхнє функціонування як культурного та туристичного ресурсу, що зберігатиметься у довгостроковій перспективі.

Таким чином, можна сказати, що аналіз соціальних та економічних ресурсів дозволяє визначити ключові фактори, які впливають на ефективність збереження творів мистецтва у пам'ятках архітектури Львова та формує основу для стратегічного планування заходів з охорони культурної спадщини в умовах воєнного та післявоєнного періоду.

Іл. 1. Реставрація з пристосуванням приміщення під громадську функцію на вул. Руській, 4 (Світлина автора)

На прикладі реставрації інтер'єру на вул. Руській, 4 можна побачити, що поєднання відновлення матеріальної форми пам'ятки та її інтеграції у соціокультурний простір не лише підвищує функціональну цінність об'єкта, але й створює умови для його довгострокового використання в освітніх, туристичних та комунікаційних цілях. Це свідчить, що ефективне збереження спадщини неможливе без взаємодії реставраційних практик і соціальної активності громади.

Водночас сучасний контекст охорони культурних об'єктів в Україні значною мірою визначається військовою агресією. За даними ЮНЕСКО, станом на березень 2024 року щонайменше 238 культурних установ було пошкоджено або зруйновано (Segeberger, 2024: 119), включно з сімома об'єктами Всесвітньої спадщини. Така ситуація підтверджує, що культурна спадщина зазнає системних загроз, і ставлення до неї потребує не лише реставраційних, а й стратегічних рішень щодо мобілізації ресурсів громади.

Аналіз практики Львова показує, що вирішальним фактором ефективного реагування на загрози стали соціальні ресурси: громадянська активність, професійна спільнота архітекторів, реставраторів, музейників і мистецтвознавців. Соціальний капітал – компетентність, колективна відповідальність та готовність діяти – виявився ключовим чинником мінімізації втрат культурних цінностей, не менш важливим за матеріальні ресурси.

Реконструкції окремих ліпних елементів (іл. 2) демонструє, що навіть дрібні декоративні фраг-

менти мають високу культурну та естетичну цінність, а їхнє збереження потребує координації між експертами та громадськими ініціативами. Наведений приклад дозволяє зробити висновок, що ефективне збереження спадщини досягається через інтеграцію професійної експертизи, громадської активності та управлінських рішень, коли мистецький твір розглядається як частина цілісної архітектурної та соціальної системи.

Соціальні ресурси – це, передусім, знання, досвід фахівців і готовність людей діяти спільно та відповідально. Саме вони стали тим чинником, який дозволив швидко відреагувати на виклики й загрози, що постали перед культурною спадщиною. На прикладі Львова видно, що їхня ефективність значно зростає, коли професіонали та громадські активісти працюють разом, координуючи свої дії. Такий підхід дозволяє не тільки зберегти матеріальні цінності, а й підтримати культурну атмосферу та живий дух міського простору.

Іл. 2. Декоративний елемент, відновлений в рамках збереження архітектурної спадщини Львова, на вул. Вірменська, 25 (Світлина автора)

Окрім державної підтримки, суттєвий внесок у збереження творів мистецтва у пам'ятках архітектури Львова надали міжнародні партнери. Вони забезпечили місто експертним досвідом, методичною та матеріальною допомогою, що виступає критично важливим ресурсом для підтримки культурного капіталу (Енциклопедія сучасної України). Аналіз цього досвіду дозволяє зробити висновок, що міжнародне співробітництво не лише підвищує оперативну спроможність громади реагувати на загрози, а й сприяє впрова-

дженню сучасних підходів до охорони культурної спадщини.

Після перших шоків подій львівська громада діяла інтуїтивно, оцінюючи ризики для конкретних об'єктів і пріоритети їхнього збереження. Дії збереження вітражів та дерев'яних елементів мистецтва показали здатність громади оперативно і цілеспрямовано мобілізувати соціальні ресурси для захисту культурних цінностей. Цей приклад підтверджує, що соціальний капітал, навіть у відсутності попереднього досвіду, може виступати ключовим фактором мінімізації втрат у кризових умовах.

У серпні 2024 року міжнародна літня школа в межах проєкту UREHERIT об'єднала понад 50 волонтерів з України та Румунії, що дозволило апробувати партисипативні методи збереження спадщини та активізувати молодь. Партнерство українських і румунських організацій – Ro3kvit, OAR, Heritage UA, BUR, Pro Patrimonio Foundation та Monumentum Association – підтвердило ефективність міжкультурної взаємодії як соціального ресурсу, здатного підвищувати результативність практичних заходів (Енциклопедія сучасної України). Цей приклад демонструє, що інтеграція освітніх та волонтерських ініціатив з міжнародною експертизою підсилює стійкість місцевих стратегій охорони спадщини.

Економічні ресурси, такі як туристичні надходження, спонсорські внески та міжнародні гранти, створюють фінансову основу для проведення реставраційних робіт і підтримки культурних заходів. Проте аналіз практики Львова свідчить, що самі по собі вони не гарантують стійкості охорони спадщини: без активної участі громади, волонтерських ініціатив та професійної координації ресурсів фінансування може залишатися неефективним. Ефективність економічної підтримки зростає, коли кошти спрямовуються на проєкти, які передбачають залучення місцевих активістів, освітніх програм або міжнародних партнерств, створюючи синергію між матеріальними та соціальними ресурсами. Таким чином, комплексний підхід, що інтегрує економічну підтримку та соціальну мобілізацію, дозволяє не лише фізично зберегти твори мистецтва, а й підвищити їхню культурну, освітню та туристичну цінність, забезпечуючи довгострокову стійкість культурної спадщини (Козлова, 2022: 82).

Водночас аналіз показує, що соціальні й економічні ресурси не можуть розглядатися ізольовано. Підтримка архітектури та мистецького духу міста виконує не лише культурну, а й моральну функцію, зміцнюючи емоційний зв'язок громади з культурною спадщиною (Енциклопедія сучас-

ної України). Як зазначає Левкович Н. Я., активна участь громадян сприяє формуванню спільної ідентичності та підвищує ефективність заходів охорони (Левкович, 2023: 544).

Висновки. Результати проведеного аналізу показали, що ефективне збереження творів мистецтва в архітектурних пам'ятках Львова можливе лише за умови поєднання соціальних, економічних та управлінських ресурсів, які формують цілісну систему охорони культурної спадщини. Взаємодія громадських ініціатив, професійної спільноти та економічної підтримки створює стійкий механізм збереження пам'яток, де важливу роль відіграє не лише фінансування, а й соціальний капітал міста. Встановлено, що активність громади, волонтерів, архітекторів і реставраторів не просто доповнює економічні ресурси, а підсилює їх ефективність, формуючи нову модель культурної відповідальності у міському середовищі.

Слід наголосити на міжнародному партнерстві та обміні досвідом, що розширюють можливості реставраційних програм і сприяють популяризації львівської архітектурної спадщини за межами України. У підсумку архітектура Львова постає не лише як історична чи естетична цінність, а як динамічний соціокультурний простір, у якому поєднуються зусилля громади, професіоналів і влади. Отримані результати можуть стати практичною основою для подальших дій у сфері збереження культурної спадщини. Вони можуть бути використані при розробленні місцевих стратегій захисту пам'яток, створенні освітніх і просвітницьких проєктів. Водночас важливо розуміти, що лише у співпраці влади, громади та бізнесу процес збереження спадщини набуває реального змісту й перспективи – саме така взаємодія робить культурну політику живою і справді дієвою.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Heritage: How Lviv Protects Historical Memorials in a Wartime. URL: <https://isc.lviv.ua/en/spadshchyna-v-chasi-vijny> (дата звернення: 05.06.2015)
2. Lviv, in Ukraine, a hidden gem of Art Nouveau. URL: <https://artnouveau.club/lviv-hidden-gem-art-nouveau/> (дата звернення: 05.06.2025).
3. Participation in the European project UREHERIT, Rozdil, Lviv region, Ukraine. URL: <https://www.propatrimonio.org/participation-in-the-european-project-ureherit-rozdil-lviv-region-ukraine/?lang=en> (дата звернення: 05.06.2025).
4. Segerberg A. To save a cultural heritage: Lessons from a volunteer network's support to Ukrainian cultural heritage institutions. *Museum International*. 2024. Vol. 34, № 3, 118–125.
5. Vytkaľov V., Prokopchuk I., Gerchanivska P., Kravchenko A., Kashshay O. Utilising visual arts and design for the preservation of Ukraine's cultural heritage. *Salud, Ciencia y Tecnología – Serie de Conferencias*. 2025. Vol. 4. P. 1512. DOI: <https://doi.org/10.56294/sctconf20251512>.
6. Козлова І. Культурна спадщина Львівщини: (візії експертних середовищ). *Соціологія: теорія, методи, маркетинг*. 2022. № 4. С. 76–89.
7. Левкович Н. Я. Промоція подій, скерованих на збереження пам'яток історико-культурної спадщини: основні цілі та способи. *Науковий простір: актуальні питання, досягнення та інновації*. 2023. С. 542–545.
8. Охріменко М. Охорона культурної спадщини в умовах війни в Україні: законодавство та практичні аспекти реалізації. *Preservation of Cultural Heritage*. 2022. Вип. 1. С. 51–66.

REFERENCES

1. Heritage: How Lviv Protects Historical Memorials in a Wartime. Retrieved from: <https://isc.lviv.ua/en/spadshchyna-v-chasi-vijny> (date of access: 05.06.2015)
2. Lviv, in Ukraine, a hidden gem of Art Nouveau. Retrieved from: <https://artnouveau.club/lviv-hidden-gem-art-nouveau/> (date of access: 05.06.2025)
3. Participation in the European project UREHERIT, Rozdil, Lviv region, Ukraine. Retrieved from: <https://www.propatrimonio.org/participation-in-the-european-project-ureherit-rozdil-lviv-region-ukraine/?lang=en> (date of access: 05.06.2025).
4. Segerberg A. (2022). To save a cultural heritage: Lessons from a volunteer network's support to Ukrainian cultural heritage institutions. *Museum International*. Vol. 34, № 3, P. 118–125.
5. Vytkaľov V., Prokopchuk I., Gerchanivska P., Kravchenko A., Kashshay O. (2025). Utilising visual arts and design for the preservation of Ukraine's cultural heritage. *Salud, Ciencia y Tecnología – Serie de Conferencias*. Vol. 4. P. 1512. DOI: <https://doi.org/10.56294/sctconf20251512>.
6. Kozlova I. (2022). Kulturna spadshchyna Lvivshchyny: (vizii ekspertnykh seredovyshch) [Cultural heritage of Lviv region: (visions of expert circles)]. *Sotsiologiya: teoriia, metody, marketingh*. № 4. 76–89 [in Ukrainian].
7. Levkovych N. Ya. (2023). Promotsiia podii, skerovanykh na zberezhennia pam'iatok istoryko-kulturnoi spadshchyny: osnovni tsili ta sposoby [Promotion of events aimed at preserving historical and cultural heritage monuments: main goals and methods]. *Naukovyi prostir: aktualni pytannia, dosiahnennia ta innovatsii*. 542–545. [in Ukrainian].
8. Okhrimenko M. (2022). Okhorona kulturnoi spadshchyny v umovakh viiny v Ukraini: zakonodavstvo ta praktychni aspekty realizatsii [Protection of cultural heritage in times of war in Ukraine: legislation and practical aspects of implementation]. *Preservation of Cultural Heritage*. Vyp. 1. 51–66. DOI: <https://doi.org/10.17721/2519-4801.2022.1.05> [in Ukrainian].

Дата першого надходження рукопису до видання: 15.10.2025

Дата прийнятого до друку рукопису після рецензування: 24.11.2025

Дата публікації: 19.12.2025